Ya sosyalist demokrasi ya bürokratik despotluk

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN • KASIM'88 500 TL.

Yeniyol

Tüm demokratik kuruluşlar "genel af" doğrultusunda birleşik bir kampanya için ileri!

Tutsaklara özgürlük!

GENEL AF

- Birkez daha "Marksizm'in krizi" üzerine
  Leon Troçki
- Birlik ve mücadele eğilimleri
- Kadın hareketi
- MESS patronları ile mücadele bitmemiştir!
- Yeşil hareketine bir yaklaşım
- Peru'da genel grev

NOKTA

Çözüm mü, açmaz mı?

Cumhurbaşkanı Evren'in Almanya gezisi sırasındaki bazı sözleri geniş bir tartışmaya yol açtı. Ancak Evren'in "komünist parti kurulmalıdır" cümlesi, sonradan yaptığı açıklamaya göre yanlış anlaşılmıştır ve kastettiği siyasal düşüncelerin yasal örgütlenmesine taraftar ya da hazımlı olmadığı ortadadır.

Yasallık konusundaki önerisi ise daha önce ANAP ve DYP saflarından da duyulmuş olan referandumdur. Referandum depolitizasyonu sürdürmekten çıkarı olanların can simidi. Geçtiğimiz yıl "yasaklı" siyasilere ilişkin referandumun kıl payı ile "demokrasimizi" kurtardığı düşünülürse, özgür propaganda hakkının olmadığı baskı ve gericilik koşullarında, Anayasa'nın 14. maddesinin kalkmasına bağlı kılınan 141-142'nin kaldırılmasının da hayal olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu referandumla da kafa karışıklığı yaratarak, gerçek sorunları örterek daha uzun bir süre sol muhalefeti gayrı meşru gösterecek yasal zemin pekiştirilmek istenmektedir. Böyle bir referandumun sonucunda sol, her zamankinden daha fazla hedef haline getirilebilecektir.

Bu konuda hemen vaziyet alan Demirel ve şürekası, demokrasi adına anti-komünizm tellallığına, tam bir soğuk savaş mantığıyla girişmiş bulunmaktadır. Kendisini ilgilendiren referandumda herkese davetiye çıkaran Demirel, aslına dönerek "dün dündür, bugün bugündür" şeklindeki eski teranesine varmıştır. Demirel'le aynı şey söyleniyor sanıldığında dahi, savunulanların aynı zamanda Demirel'e karşı da savunulması gerektiği bir kez daha açığa çıkmıştır.

Gerçi mümkün değildir ama bugün sosyalist hareketin yukarıdan önerilen bir referandumla yasallık kazanması, yanılsamalar yaratacaktır. Aslında bu ihtimalden öte (çünkü referandum öneriyorlarsa, yasağı kaldırmak için değil, sürdürmek istediklerindendir) gerekli yasal düzenlemelerin parlamentoda yapılması ihtimali, bu yanılsamayı daha iyi açıklar. Çünkü özgürlükler için bugüne dek sürdürülen mücadelenin henüz ciddi bir zorlama oluşturmadığı koşullarda, yukarıdan verilen bu icazet, öylesine de geri alınabilecektir, ya da başka yasaların uygulanmasıyla pratikte cadı kazanı kaynatılabilecektir. Ama buna rağmen sosyalistler böyle gelmiş bir hakkı, kalıcı bir hakka dönüştürmek için kitlelerin sahiplenmesi yolunda mücadele vermelidirler.

Yasal çalışma imkanı aslında diğer bir dizi demokratik taleple birlikte ele alınacak bir mücadeledir. Bunun için demokratik bir eylem programı çerçevesindeki inisiyatiflerle sisteme bir baskı oluşturmak gerekir. Demokratik eylem programı şu anda çeşitli sosyalist ve demokrat kesimlerin ayrı ayrı savundukları ortak talepleri içerir. Bu program çalışan, ezilen insanların kendi kaderleri hakkında aktif tavır almalarını, fabrikalar başta olmak üzere bulundukları yerde örgütlenip taleplerini yükseltmelerini hedefler. Ancak böylesi birleşik bir muhalefetle güçler ilişkisini etkileyen bir faktör olmak ve yeni toplumsal projelere yönelmek mümkündür. Sosyalist hareket sistemle bütünleşerek ve sivil toplum kurumları inşasına yönelerek değil, karşıt kurumlar inşa etmeye yönelerek kimlik bunalımına bir çözüm bulabilir. Ve ancak bu yoldaki etkinliği ile meşruiyetini gerçek anlamda sağlayabilir.

Hiçbir siyasi akım tarih sahnesinde yerini referandumla onararak almamıştır. İşin mizahi yanı, eğer böyle olsaydı, % 51 çoğunluğu alamayanların gayrimeşru ilan edilmesi gerekir ki bu durumda tüm mevcut siyasal partilerin kapatılması gerekir.

Sosyalist hareket tüm baskı ve sindirmelere, kökünün kazınması için yürütülen yıldırıya rağmen varlığını sürdürmüş, sürdüreceğini kanıtlamıştır. Askeri yönetim dönemleri hariç, "olağan" dönemlerde açık faaliyet sürdürülmüştür. Bugün de bu yöndeki çabalar yoğunlaşmaktadır. Bu ise hakim sınıfları kendilerince bir çözüm bulmaya zorlamaktadır. Referandum da, siyasal aldatmacanın bir aracı olarak onlara en uygun yol gözükmektedir. Böylece Avrupa Topluluğu'nda tarihi olarak oluşmuş bir dengenin, iki yüzyıllık mücadelelerinin ürünü olan hakların sürdürülmesini zorlayanlar karşısında "demokratik" bir koz edinilecektir.

Gerçekte yöneticilerin bu soruna bir çözüm arayışlarında AT'ye tam üyelik sevdalarından öte nedenler vardır. Her ne kadar Türkiye'de sınıf mücadelesi patlamalı bir gelişme göstermediği ve yitirilen haklar için yeterince direnilmediği bir gerçekse de, bu, hakların benimsenmediği anlamına gelmez. Öte yandan onca grev, direniş, kitle gösterisi ve savunma eylemlerinden geriye kitlelerin hiç değilse öncü kesimlerinde birşey kalmadığını sanmak hatadır. Ancak bu birikimin yeniden yoğrulması sancılı bir süreçte gerçekleşmektedir.

İşte "komünist parti kurulsun, kurulmasın" tartışmasının ardında yatan gerçekler bunlardır ve sol hareket, meşruiyet adına önüne koyulacak referandum açmazına karşı tavır almalıdır. Bugün Türkiye'de siyasi düşüncelerinden ötürü tutsak olanların özgürlüklerine kavuşması demokratik hak ve özgürlükler mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Yeniyol

Birlik ve mücadele eğilimleri

12 Eylülle birlikte işçi sınıfı her geçen gün bir adım daha geriletildi. Grevler yasaklandı, sendikalar kapatıldı, faaliyetleri durduruldu. Toplu sözleşme düzeni askıya alındı. Ücret artışı keyfi bir sisteme bağlandı. İşçiler patronlar karşısında sessiz kölelerden farksızdı artık. Yoğun baskı ortamı, işçi sınıfının siyasal örgütlenmeden ve liderliklerinden yoksun oluşu, bu sessizliği pekiştiriyordu.

Geçmişte hükümetlerle sürekli olarak uzlaşan sarı Türk-İş yönetimi bütün bu gelişmeler karşısında kılını kıpırdatmadı. Hatta Genel Sekreter Sadık Şide'yi Ulusu hükümetine bakan olarak verip bu uygulamalarda pay sahibi oldu. Sarı Türk-İş yöneticileri, bunun ödülü olarak da yeni sendikalar yasası çıkarıldığında, mevkilerini korudular. Bu yasa küçük sendikalara yaşama hakkı pek vermiyordu. Toplu sözleşme yapmak için işkolunda % 10 üyeye sahip olma barajı getirilmişti. Bu baraj, işçileri büyük sendikalara, yani Türk-İş'e yöneltti. Arada ancak az sayıda bağımsız sendika varolabildi. DİSK üyesi eski işçilerin bir bölümü bağımsız sendikalarda kalırken büyük bir bölümü Türk-İş bünyesine geçti.

Sendikalar ve Sınıfın Durumu

1984 yılında sendikalar yeni sendikalar yasasına göre tekrar faaliyete başladı. Yeniden toplu sözleşme dönemine geçildi. O günden bugüne pek çok sözleşme imzalandı, pek çok grev yaşandı. Özellikle 1987 ve 1988 yılı çok sayıda greve tanık oldu. Grevde kaybolan işgünü sayısı olağanüstü yükseldi. Ama duruma şöyle tepeden bakıldığında, görülen manzara işçi sınıfı açısından pek iç açıcı değil.

Birincisi, sendikaların durumu yürekler acısıdır. Sendikalar sınıfın çıkarlarını korumada birer mücadele aracı olmaktan çok, toplu sözleşme imzalamakla sınırlı bürolara dönüşmüştür. Bu halleriyle sendikaların avukatlık bürolarından farkı yoktur. Bunun da nedeni çok açık. Çünkü sendika deyince bugün büyüklüğüyle akla ilk gelen Türk-İş ve ona bağlı sendikalardır. Ama zaten Türk-İş yıllardan beri "partilerüstü politika" safsatasıyla işçileri düzenin kuyruğuna takan sapsarı bir konfederasyondur ve bu niteliği değişmemiştir.

Öte yandan bağımsız sendikalar ise esas olarak yaşama savaşı veriyorlar ve güçsüzler. Ancak bu sendikaların da Türk-İş sendikalarından anlayış ve işleyiş bakımından çok farklı olduklarını söylenemez. Daha mücadeleci gözükmekle birlikte pratikte onlar da birer toplu sözleşme imza bürolarından öteye gidemiyorlar. Şu da bir gerçektir ki sınıfın daha ileri unsurları bu sendikalarda yoğundur ve dolayısıyla en çok rahatsızlıklar da bu sendikalarda duyulmaktadır.

İkincisi, grevlerin niteliğidir. Bugün grevler peşpeşe geliyorsa, nedeni işçi sınıfının militan bir mücadele içinde olması değildir. Tersine, grevler tümüyle ekonomiktir ve esas neden bıçağın artık kemiğe dayanmış olmasıdır. Bıçak kemiğe dayanmıştır ama gericilik döneminin sonucu olarak, sınıfın bilinç düzeyi de geridir. Ve bu nedenle de işçi sınıfı sarı sendikalarda, reformist veya sendikalist eğilimlerin etki alanındadır. Ancak sınıfın ileri unsurları bu durumdan hoşnutsuzdur ve bir çıkış yolu aramaktadır.

Yeni Bir Anlayışla Örgütlü Muhalefet

Şu bir gerçektir ki bugün sendikalarda bu gidişten hoşnut olmayan sosyalist bir muhalif ses vardır. Bu muhalefetin güçlenmesi için uygun zemin de vardır. Bunun en açık kanıtı, işçilerde mevcut liderlikler karşısında gelişen güvensizliktir. Bunun için bir tek örnek vermek bile yeter: Bugün işçiler sendikacıların kendilerinden habersiz sözleşme imzalamaması için tetikte durmak gereğini duyuyorlar.

Sınıfın birliğini ve proleter mücadele yöntemlerini öne çıkaran "birlik ve mücadele eğilimleri" oluşturulmadan, mevcut sendikal önderliklerin alaşağı edilmesi imkansızdır.

Sendikalarda sınıfın birliğini ve proleter mücadele yöntemlerini öne çıkaran "birlik ve mücadele eğilimleri" örgütlenmelidir. İşçilerdeki hoşnutsuzluk bu kanala akmalıdır. Sendikalarda bu tür sınıf mücadelesi eğilimleri oluşmadan, mevcut önderlikler sarsılıp alaşağı edilemez. Ancak bu yapılabildiği oranda işçi sınıfı önündeki engelleri aşabilir, elinden alınan demokratik haklarına kavuşabilir ve gerileyen gerçek ücretlerini eski düzeyine getirip daha da yükseltebilir.

Toplu sözleşmelerin ve grevlerin yoğun olduğu bugünlerde özellikle şu unutulmamalıdır ki işçi sınıfının burjuvazi karşısındaki mücadelesi yalnızca ekonomik değildir. Olaya böyle bakmak büyük bir yanılgıdır. Zaten burjuvazinin istediği de sendikal mücadeleyi politikadan soyutlamaktır. Ekonomik, ideolojik ve politik mücadelenin birliğini savunmak esastır.

Sendikal "birlik ve mücadele eğilimleri" somut bir programla donanmalıdır. Tek tek sendikalarda bu mücadele programıyla oluşturulan bu eğilimler sınıfın birliği ilkesiyle hareket ederek işkollarıyla sınırlı kalmadan ulusal ölçekte birleşmeyi hedeflemelidir.

Mücadele Hedefleri

Birlik ve mücadele eğilimlerinin başlıca hedefleri şunlar olmalıdır:

- Devlet sendikacılığı değil, sınıf sendikacılığı, yani devletten ve burjuvaziden bağımsızlık.
- Sendikal örgütlenmenin önündeki % 10 barajı gibi her türlü yasağa ve engele karşı mücadele.
- Özellikle toplu sözleşmeler sonrasında olmak üzere, işçi çıkarımlarına karşı mücadele.
- İşyeri disiplin kurullarında işçi çoğunluğu için mücadele.
- Dayanışma grevi hakkı için mücadele.
- İşyeri sendika temsilcilerinin bizzat işçilerce seçimi; sendika yöneticilerinin demokratik olarak düzenlenmiş kurullarda seçilip istendiğinde geri alınabilmesi.
- Sendika yayın organında muhalefete söz hakkı.
- Toplu sözleşmelerin işçilerle tartışılarak hazırlanması, onların onayıyla imzalanması; görüşmelerde işçilerden oluşan bir toplu sözleşme komitesinin yer alması.
- İşyerlerinde işçi sorunlarıyla ilgili olarak işyeri komitelerinin oluşturulması.
- Sendikalara konulan siyaset yasağına karşı mücadele.
- Toplu sözleşmelerde sağlanan ücret artışlarının enflasyona karşı korunması amacıyla enflasyon oranında otomatik olarak yükseltilmesi.
- İşsizliğe karşı, ücretlerde kısıntıya gidilmeden, iş saatlerinin azaltılması yoluyla mücadele.

R. Işık

YENİYOL/YIL 1/SAYI 3
SAHİBİ ve YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Mustafa Necdet SARAÇ
YAYIN KOORDİNATÖRÜ: Hasan Kemal KÖK
BASIM: Bizim Ofset
ADRES: Işık Sk. 3/27 Cağaloğlu/İSTANBUL
YAZIŞMA ADRESİ: P.K. 658 Sirkeci/İSTANBUL
ABONE: 6000 TL. (yıllık), 3000 TL. (altı aylık)
BANKA HESABI: Ziraat Bankası Çemberlitaş Şb. 956785-8

MESS patronları ile mücadele bitmemiştir!

Türk-Metal, Çelik-İş ve nihayet Otomobil-İş MESS'le anlaştı ve sırayla toplu sözleşmeler imzalandı. Otomobil-İş "MESS dayatmalarına hayır" sloganıyla bayrak açtığı toplu sözleşme döneminden bu dayatmaları kabul ederek çıktı. Bir işçi temsilcisinin deyişiyle: "MESS dayatmalarına hayır dedik. İşyerlerinde dört eylem yaptık. Türk-Metal'in imzaladığı sözleşmeyi kabul edecektik de niye mücadele ettik?"

Evet, Otomobil-İş, diğer sendikalardan farklı olarak MESS'in ilkelerine karşı tavır almaktaydı. Zaten MESS için önemli olan parasal maddelerden çok, asıl saptadığı ilkelerdi, kendi deyimleriyle "anayasalarıydı". Bunların başında da İş Gruplandırması Sistemi (İGS) geliyordu. Otomobil-İş bu sisteme karşıydı. Nitekim sendika gazetesinin Eylül özel sayısında MESS'in *"siz Otomobil-İş Sendikası olarak İş Gruplandırması Sistemini kabul ettiğinizi söyleyin. Biz de size mukabil parasal tekliflerimizi veririz; aksi halde teklif vermeyiz"* dediğini belirtiyor ve İGS'yi somut örneklerle yerin dibine batırdıktan sonra *"sıraladığımız bu ve daha birçok nedenden dolayı İGS'ye karşıyız"* diyordu. Evet, Otomobil-İş açıkça bunu diyordu. MESS başka neyi dayatıyordu? Yine Otomobil-İş'in özel sayısından alalım. MESS şöyle diyor: "Yürürlükteki toplu iş sözleşmesinin ekonomik olmayan maddeleri işkolumuzun anayasasıdır. Bu maddeler üzerinde her toplu iş sözleşmesi döneminde değişiklik yapmanın gereği yoktur."

Sonuçta ne oldu? İmzalanan toplu iş sözleşmesiyle İGS'ye karşı bir sonuç alınamadığı gibi, ücretler arasındaki uçurum daha da arttı. Bu da gösteriyor ki "MESS dayatmalarına hayır" denecekse, [illegible], bunun yolu ancak ve ancak mücadeleyi sonuna kadar götürmektir.

Otomobil-İş ne kazandı?

Bugün artık geleceğe başka bir gözle bakmak gerekiyor. Sözleşme geride kaldı, ama yaşananlardan dersler çıkarılmalı. Her şeyden önce, şunu saptamak gerekiyor: Bu toplu sözleşme döneminde yaşananlardan Otomobil-İş Sendikası elle tutulur bir şey kazanamamıştır. MESS'e karşı ortak mücadele önermiş, ama bunu gerçekleştiremediği gibi, Türk-Metal işçilerini yada Çelik-İş işçilerini kendi yanına çekememiştir. [illegible] MESS'e karşı kararlı bir mücadele vermesi gerekirdi. İşçileri kazanmanın tek yolu budur çünkü. Türk-Metal'in sarı yöneticilerini teşhir etmek için [illegible] kendi tabanını harekete geçirmeliydi. Otomobil-İş tabanı, Türk-Metal'deki sınıf kardeşlerini ortak mücadele için ikna etmek üzere seferber olmalıydı. Türk-Metal sendikacılarının MESS patronlarıyla her zaman kolkola girdiğini Türk-Metal işçilerine kavratacak olan, bizzat Otomobil-İş işçilerinin iki yönlü çabası olabilir: Bir yandan MESS'e karşı kararlı bir mücadele, öte yandan Türk-Metal işçilerini ikna ve anlatma yoluyla birliğe davet. Bu iki çaba bugün MESS'in ezilmesini sağlamamış[illegible] da bile, hem MESS patronlarının birliği zayıflatılabilir, hem de Türk-Metal'e bağlı kimi fabrikaların işçileri Türk-Metal saflarını terk edebilirdi.

Otomobil-İş'in engellerle karşı karşıya olduğu, Türk-Metal'in her türlü desteği gördüğü doğrudur. Sınıfın birliğine, sendikal birliğe ve kalıcı başarılara ulaşmada esas sorunu "demokrasi sorunudur" diyor Otomobil-İş yöneticileri. Ama demokrasinin de sınıfın kurtuluşu yolundaki mücadelenin ürünü olduğu unutulmamalıdır.

Muhalefet yükseltilmelidir

Bu toplu sözleşme dönemi, bir kere daha açıkça göstermiştir ki sınıf sendikacılığı lafla değil, mücadele ile olur. Eğer bu yola gidilmezse Türk-Metal'le Otomobil-İş arasında ne fark kalacaktır? Nitekim eğer MESS'in teklif yükseltmesi Otomobil-İş işçilerinin yaptıkları eylemlerden ve grev kararlı olmalarından[illegible], bu da mücadelenin gereğini vurgulamıyor mu? Bugün Otomobil-İş işçilerinde [illegible] "güçlenme yok" laflarına tepki gösteriyorlar. Evet, işçilerin de

Bugün artık geleceğe başka bir gözle bakmak gerekiyor. Sözleşme geride kaldı, ama yaşananlardan dersler çıkarmalı.

[illegible] gibi, MESS'e karşı nasıl güç kazanılacaktır? Bunun cevabı mücadeledir. Önce patronlara karşı ama aynı zamanda sendika içinde de mücadeledir. Sınıf sendikacılığı diyen yöneticilere karşı bu anlayışı ruhuna uygun bir biçimde savunan bir muhalefet güçlenmelidir. Bu sendikada da "birlik ve mücadele eğilimi" oluşturulmalıdır. MESS'e karşı mücadele esas olarak toplu sözleşmeden toplu sözleşmeye değil, sürekli olarak yürütülmelidir. MESS'i yenecek olan bizzat işçilerin kararlı mücadelesidir. "Birlik ve mücadele eğilimi" Otomobil-İş'e yeni bir ruh vermek zorundadır. Bu eğilim ancak; "MESS masada değil, fabrikada yenilir" anlayışını öne çıkararak ve sendika içi demokrasiyi yükselterek başarıya ulaşacaktır.

R. Işık

Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan'ın ağzından sözleşme süreci

MESS sözleşmeleri binlerce metalurji işçisini, aynı zamanda tüm sınıfı ilgilendiren önemli bir konuydu. Yeniyol bu önemin bilincinde olarak başından beri konuyla ilgilenmişti. Otomobil-İş yöneticileriyle görüşme yapmak istediğimiz bir sırada, Otomobil-İş de sözleşmeyi imzaladı. Yöneticiler, röportaj önerimize, ancak yazılı sorulara yazılı cevap verebileceklerini belirterek karşılık verdiler. Bu, konuyu domuk bir biçimde yansıtacak bir yol olmakla birlikte, önemi dolayısıyla vazgeçilemezdi. Aşağıdaki cevaplar, özüne dokunulmadan kısaltılarak aktarılmıştır.

— Toplu sözleşme görüşmeleri başladığında MESS'e karşı aynı işkolunda olan sendikaların birlikte mücadele etmeleri gerektiğini savunuyordunuz. Bu çağrınıza Özdemir-İş, Çelik-İş cevap verdi. Daha sonra Türk-Metal'e giderek çağrıyı yenilediniz. Türk-Metal'in tavrı olumsuz olunca onu teşhir ettiniz. Türk-Metal'i teşhir etmenize rağmen sizler de ortak hiçbir girişimde bulunmadınız. Sizce bu üç sendika birlikte olmadıysa bunun nedeni nedir?

— 1988'de MESS'e karşı oluşturulan birlik, sözleşmeye yöneliktir. Burada birlik, geniş anlamda alınmamalıdır. Bu sadece işbirliğidir. Biz, Otomobil-İş Sendikası olarak, gerçek birliğin fabrikalarda işçilerce sağlanabileceğine inanıyoruz. Asıl hedefimiz olan sendikal birliğin yolu da fabrikalardaki birlikten geçer. Bu noktada beklenen başarıyı elde ettiğimizi tam olarak söylemek olası değil. Ancak gelecek için, sendikal birliğin oluşumu açısından önemli başarılar elde edildiği söylenebilir. Bunu hazırlayanlar da fabrikalardaki öncü işçilerdir. İki yıllık süreç içinde üyelerimiz öteki sendika üyesi olan işçi kardeşlerimizle farklı düzeylerde ilişkiler kurdular. Bazı ilişkiler kurulan bölgelerimiz oldu. Hatta bu ilişkilerden, örgütlenmeye yönelik kazanımlar elde edildi. MESS'in katı ve uzlaşmaz tutumunu protesto etmek için bir dizi eylem kararı alıp uyguladığımızda, öteki sendika üyesi bulunan pekçok işçi kardeşimizin, Otomobil-İş kararlarını uyguladıklarını gördük.

Ayrıca, uyuşmazlık sürecinde yayınladığımız EK SAYI'mız yine öteki sendikaların örgütlü bulunduğu fabrikalarda dağıtıldı.

Üç sendika arasındaki birliktelik, merkez yönetim düzeyinin ötesine taşınamadı. Bunun çeşitli nedenleri vardır. İç ve dış sorunlar vardır. Fabrikalar düzeyinde kurulan birlikteliklerin yönetimlere yansıtılamaması etkili olmuştur. Ayrıca sendikaların kendi bağımsızlıkları vardır ki, buna saygı duyuyoruz.

— Bu toplu sözleşme dönemi hep böyle mi sürecek? Yani önce Türk-Metal imzayı basacak. Bu, işkoluna örnek olacak, ardından da diğerleri gelecek. Bu gidiş nasıl değişecek? Toplu sözleşmeye giderken Otomobil-İş için vazgeçilmez hedefler nelerdi? Bunlardan hangisini MESS'e kabul ettirdiniz? Ya da hangi konuda MESS'in dayatmalarına hayır dediniz? Bu hayır deyiş nasıl hayata geçti?

— Metalurji işkolunda sözleşmelerin böyle gidip gitmemesi, işkolunun nitel ve nicel dengelerine ve gerçek bir demokrasinin varlığına bağlı bulunuyor. Sorun özünde demokrasi sorunudur. Türk-Metal, 12 Eylül sonrasında 20 binlerden 100 binlere çıkışını rejime borçludur. Siyasi iktidardan, mahkemelerden, Çalışma Bakanlığı ve işverenlerden TAM DESTEK alarak, açıkça yasalar çiğnenerek bu düzeye gelmiştir. Demokrasiye yaklaşıldıkça, demokrasi kurumlaştıkça, bu tabloya işçinin kendi iradesi egemen olacak ve görülen dengeler değişecektir. Türk-Metal, metalurji işkolunun belirleyici sendikası değildir. 1988'de imzaladıkları sözleşmeye bakıldığı zaman, özellikle parasal konularla ilgili maddelerde üç sendika üyelerinin vermiş oldukları aktif eylem biçimlerinin belirleyici olduğunu görüyoruz.

Sendikaların amaçları ekonomik-demokratik kazanımlar sağlamaktır. Teklifin tümü önemlidir. Biz, bu dönemde ara dinlenmeleri, temsilci ve sendikacının teminatı, tutukluluk hali, izinler, kıdem ve ihbar ve işçi sağlığı-iş güvenliği konularındaki teklif maddelerimizde direndik. Ücret ve öteki maddeleri tek başına öne çıkarmadık.

MESS'in uzlaşmaz ve katı tutumu üzerine daha 4. müzakerede uyuşmazlık tutmak zorunda kaldık. Üyelerimizin giderek artan hoşnutsuzlukları ve buna yönelik kararlı eylemleri MESS'in ekonomik tavırlarını [illegible] Türk-Metal'e ilk verdiği 300-400 liralık [illegible] MESS veriyormuş gibi bir hava yaratacak ve gerçekte işçiler 30-120 lira arasında bir zam alacaktı. Otomobil-İş üyeleri ve öteki sınıf kardeşlerimizin kararlı mücadelesi ücret düzeyini son biçimine yükseltmiştir. Bu kazanım, doğal olarak mücadele verenlerindir.

— Bu sözleşme bir yenilgi ise neden ve nasıl yenildiniz?

— Biz yenilgi olduğuna inanmıyoruz. Sözleşmenin [illegible] alınamayan yanları vardır. Genel olarak hedeflere ulaşılamamış olması başarısızlıktır, bu doğru ama yenilgi değildir. 1980 sonrasında ilk kez enflasyonun [illegible] ekonomik kazanımlar küçümsenemez. Biz, bu dönemde bütün mücadele silahlarımızı ortaya çıkardık. Hazırlıklarımızı yaptık. Ancak, gelişmeler karşısında üyelerimizin büyük çoğunluğu grev silahının bu dönemde kullanılmasına gerek olmadığı görüşünde birleştiler. Teklifimizin tümünü MESS'e kabul ettirmemizin yolunun işkolunda birlik olduğu bir kez daha tüm üyelerimizce görüldü.

— İş gruplandırma sistemine (İGS) karşı birşeyler yapmayı düşünüyor musunuz?

— Sistem MESS'in kurulduğu yıllara kadar dayanır. Bazında örnekleri vardır. [illegible] tem taraflarının mutabakatı ile çalıştırıldığında tepki bu kadar yüksek olmayabilir. [illegible] mizdeki sorun sistemin tek taraflı olarak, işverenlerin keyfiyeti ile [illegible] kaynaklanıyor.

Bizler, yıllardan beri bir ilkeyi sürekli savunduk. Eşit işe eşit ücret. Bu ne demektir? Aynı işi yapan insanlar aynı ücreti alamıyor. Bunu savunan insanlar şimdi "seyyanen" zam istemi ile geliyorlar. Bu çelişkidir. Seyyanen zam ayırmaz herkesin aynı ücreti almasıdır. Oysa kimi fabrikalar seyyanen zam vermiyorlar. Bir torna, freze ya da döküm işçisi ile meydancı ve çaycının aynı parayı alması başka bir sorun yaratıyor. Dolayısıyla sistem, işleyişinde sendikanın da söz sahibi olmasıyla, üzerinde tekrar tartışılabilir. Zaten şikayet eden işçilerle görüştüğümüzde, şikayetlerin genel olarak sisteme değil, grubunun yanlışlığına ilişkindir. İGS'nin temel sorunları kollektif bir çalışma ile işçilerin mutabakatı ile çözümlenebilir.

— İşçiler sözleşme döneminden sözleşme dönemine mi eylem yapacak, mücadele edecekler? Sizce MESS'e karşı mücadele toplu iş sözleşmesi ile mi sınırlıdır?

— Eylemlerimiz MESS dönemlerinde yükseliyor. Bu doğal çünkü 30 bin üyemizi ilgilendiren ve o ölçüde daha yüksek bir potansiyeli içeriyor. Oysa Türk Elektrik [illegible] Netaş grev ve direnişleri, aylarca süren Emayetaş direnişleri, Nursan direnişleri, sendikamıza geçmek için haftalarca mücadele veren Vaftel, Otokar direnişleri [illegible] Derby [illegible] işçilerinin direnişleri, anma ve dayanışma günleri gerçekleştirmiş, yaptığımız ve daha nice fabrikamızda, sözleşmenin uygulanması için, işten atılan işçilerin tekrar alınmalarını sağlamak için defalarca eylemler yapılmıştır.

— Sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?

— Şimdiye kadar genelde sendikaların uygulamaları eleştirildi. Daha Otomobil-İş açıkça eleştirildi. Saygı duyuyor, farklı görüşlerden yararlanıyoruz. Ancak, metalurji işkolunda 4 sendika bulunuyor. Bunların arasında bir tane sınıf ve kitle sendikası vardır, o da Otomobil-İş'tir. Bu bilinçle sendikaya yöneltilen eleştirilerin, yapıcı bir özü bürundürerek, eleştiriyi önerisiyle birleştirerek yol göstermek, eleştiriyle omuz vermek gereğine inanıyoruz. Otomobil-İş'e omuz vermek tüm demokrasi güçlerinin ödevi olmalıdır.

"Bir kere genel affın çıkarılması şarttır. Bu pisliğin, bu haksızlığın temizlenmesi lazım."

İnsan Hakları Derneği, İstanbul Şube Başkanı Emil Galip Sandalcı "genel af" konusu üzerine sorularımızı cevapladı.

— Son günlerde basında bir "genel af" çıkarılması yolunda istemler dile getiriliyor. Sizin İnsan Hakları Derneği (İHD) olarak bu konudaki görüşünüz nedir?

— Genel affın Türkiye'de zorunlu olduğuna inanıyorum. Kaldıki İHD'nin bir yıl önce sonbaharda başlayan bir kampanyası oldu. Genel af ve ölüm cezasının kaldırılması doğrultusunda başlatılan bu kampanyaya 130 bin imza toplandı ve bu kampanya İnsan Hakları Günü'nde 10 Aralık'ta sona erdi. Bu imzaları TBMM Başkanlığı'na verdik. Ayrıca bu konularda paneller düzenledik, açık oturumlar düzenledik. Yani İnsan Hakları Derneği olarak genel af çıkarılması ölüm cezasının kaldırılması doğrultusunda bir kamuoyu oluşturmaya çalışıyoruz. Çünkü Türk adaleti yavaş işliyor. Sekiz yıl önce başlamış ve hâlâ sonuçlanmamış davalar var, insanlar alacakları cezalardan fazlasını yatmış durumda. İster askeri olsun ister sivil olsun Türkiye'de adalet yavaş işliyor. Genel affın çıkmasının nedenlerinden bir tanesi bu ikincisi;adalet terazisinin çok hassas bir şekilde adaleti tarttığında kâni değilim. Türkiye'de onun için belirli süreler içerisinde genel af zorunlu hale geliyor. Türkiye'de yıllarca idam bekleyip masum bulunan insanlar var. Kısaca adalet terazisi de iyi tartmadığı için genel af zorunlu. Başka bir nedenkonunun mahkemeye gitmeden önceki kovuşturma safhası var. Türkiye'de bu ön kovuşturma, sanığı koruyucu koşullar altında olmuyor ve otoritenin de gözyumması ile sanık durumundaki kimselerin sürekli işkenceye maruz kalması sözkonusu, bu önemlidir. 1971 12 Mart'tan bu yana Türkiye'de işkence kurumlaşmış durumda.

Genel Af'ın Türkiye'de kamu vicdanındaki rahatsızlığı kaldıracağı,aynı zamanda da yıllardan beri acı çekmekte olan onbinlerce aileyi de bir çeşit rahata kavuşturacağı da bir gerçektir. Türkiye'deki bugün mevcut olan yürürlükte olan Anayasa Türkiye'nin gelmiş geçmiş en kötü Anayasa'sıdır. Bu Anayasaya rağmen bu Anayasa'nın içerisinde ifade edilen anlamdaki hak ve özgürlüklerin şeklen dahi olsa hak ve özgürlükleri *yerine getirmek* için dahi bir genel affa ihtiyaç vardır. Bu affın sınırsızlığına gelince önemli olan kanımca çok büyük haksızlıklara uğramış olan siyasi tutukluların meselelerinin halledilmesidir. Ama genelinde bu söylediğim şeyler adi suçluları da kapsamaktadır ve adi suçluların içinde haksızlığa uğramış pek çok insan vardır. Genel affı yalnızca siyasi tutuklulara uygulamak ya da sadece adi suçlulara uygulamak doğru birşey değildir. Bir de özel olarak şu var. Bu affın dışında tutulması gerekenler işkence suçlularıdır. Kesinlikle genel affın dışında tutulmalıdırlar.

— "Genel af", demokratik haklardaki sınırlamaların kaldırılması doğrultusunda bir adım olabilir mi?

— Gayet tabii, demokratik haklar sınırlandırılmıştır. İktidarlar eğilim olarak, gidiş olarak bu anlayış içine girebilirse, demokratik hakların sınırlılığını da azaltmak mümkün olur. Çünkü bu yanlış yapılan bir uygulamadır ve sınırlandırılmış demokratik hakların sonucu olarak genel af lazım. Bunun mantıki neticesi olarak bu genel affı zorunlu hale getiren uygulamaları kaldırmak gerekir.

— Şu anda cezaevlerinde sizin de bildiğiniz gibi insanlık onuruna yakışmayacak uygulamalara maruz kalan insanlar var. İHD olarak bu insanlar için yapabildikleriniz?

— Elimizden geleni yapıyoruz. Ama sınırlı kalıyor. Genel Merkezimiz Bakanlıkla, Bakanla temas olanağı aradı ve buldu, görüştü, durumu anlattı. Bu uygulamaların, özellikle yeni çıkanlan cezaevleri talimatnamesinin uygulanmaya geçtiği takdirde neler olabileceği anlatıldı. Ayrıca bunlar için paneller yaptık. Özellikle de tek tip elbise üzerine konuşuldu. Çünkü tek tip elbise bir direniş simgesi haline geldi, bu yolda insanlar öldü. Böyle bir simge haline gelmiş bir konuyu sivil hapishane talimatnamesi böyledir diye uygulamaya çalışmak doğru değildir. Kısacası Türkiye'de demokrasi olacaksa, demokrasi varsa biz dünyanın karşısına çıkacaksak özellikle de Avrupa Topluluğu kamuoyunun karşısına çıkıp ta bizde demokrasi var, demokrasi yolunda dev adımlarla ilerliyoruz diyorsak. Bir kere genel affın çıkartılması şarttır. Bu pisliğin temizlenmesi lazım. Bu kelimeyle söylüyorum. Bu pisliğin, bu haksızlığın temizlenmesi lazım.Bu hatayı temizlemeden kalkıp da insan haklarından, özgürlüklerinden, adaletten, huzurdan, barıştan, demokrasiden bahsetmek söz konusu olamaz. Bir taraftan insan hakları ve özgürlükleri bildirgesinin altına imza atmış bir Türkiye, diğer yanda hâlâ hapishanelerde sürünen binlerce kişiye ilgi göstermeyen bir toplum olarak gözüküyorsak ve bunlar arasındaki çelişkiyi de biz kendi kendimize yutturacak kadar akılsızsak, ahmaksak da dış dünya bizden daha iyi biliyor. Devekuşu olmaya gerek yok. Türkiye dışındaki kamuoyu burada olup bitenleri bilmektedir.

"Genel af" demokratik hak ve özgürlüklere açılan yolda bir ön adımdır.

Tutsaklara özgürlük!

Bugünü yaşanılır kılmak, geleceği özgür ve eşitlikçi toplumsal yapıyla taçlandırmak amacı, böylesi bir hedefi edinenlere ağır görevler yüklüyor. Tarih sınıflı toplumun ortaya çıkışından itibaren, bu mücadelenin kendisi tarafından yazıldı. Toplumun egemenleri eşitsizlik üzerine kurulu düzenin savunma cihazını yarattılar. Egemenlik altında olan geniş yığınlar ise hak ve özgürlükleri için mücadele ettiler. Tarih bugün de böyle yazılmaya devam ediyor.

Baskı ve eşitsizliğin olduğu her yerde buna karşı bir direnme de olacaktır. Bu kaçınılmazdır. İktidarlarını tehlikede gören egemen güçler böyle bir durumda, zora başvurarak, sınırlı hak ve özgürlükleri dahi toptan yok etmeye yönelebiliyorlar. Günümüzde zor, darbe ve askeri diktatörlüklere kadar uzanıyor. İşte Şili'de Pinochet diktatörlüğü, bütün baskı ve şiddeti toplumun çıkarları için yaptığı iddiasıyla, özgürlüklerin berhava edilmesini meşrulaştırmaya çabalıyor. Kapitalizmin üçüncü dünya ülkelerinde kendini sürdürme yolunun askeri diktatörlüklerle biçimlenmesi onun karakterinde saklı. Öte yandan bürokratik işçi devletlerinde, demokrasisiz sosyalizmin, nelere yol açtığı da çağımızın gerçeğidir. En son örnek Polonya. Burada da ayrıcalıklı bürokrasinin iktidarı, eşitsizlik ve baskı koşullarında askeri darbeyle sürdürülüyor.

Günümüzde toplumsal mücadele, ezilenlerin mücadelesi, kapitalist düzene karşı, sömürü ve eşitsizliğin kaldırılması ile sınırlı değil. Bu mücadele aynı zamanda bürokratik işçi devletlerindeki eşitsizliğe karşı ve sosyalist demokrasinin kurulması için mücadeledir.

Bütün bunlarda görülüyor ki egemen güçler mevcut hukuksal sınırların dışına çıkıp zora dayalı eylemi geliştiriyorlar. Böyle bir durumda direnenlerin mücadelesinin ölçütü, kendini savunma hakkıdır.

Sınırlı Özgürlükten Çok Sınırlı Özgürlüğe

Cumhuriyet tarihi boyunca hak ve özgürlükler işçi ve emekçi kitleler için gündemin birinci maddesini oluşturdu. Çünkü bu tarih 27 Mayıs Anayasasıyla ortaya çıkan sınırlı özgürlüklere karşın, esas olarak yasaklı yılların tarihidir. Düşünce özgürlüğü hiç olmamıştır, siyasi örgütlenme özgürlüğü hiç olmamıştır. Kitle örgütlenmeleri, dernekleşme özgürlüğü olmamıştır; olduğunda da, yoğun devlet baskısıyla karşılaşmıştır. Grevli toplu sözleşmeli sendikal özgürlükler olmamıştır; olduğunda da, yoğun baskılarla karşılanmış, işlevsiz bırakılmış, sendikalar devlet sendikalarına dönüştürülmüş, sarı yöneticilere teslim edilmiştir.

12 Eylül'den 8 yıl sonra hiç mi özgürlük yoktur Türkiye'de? Elbette vardır. Burjuva düzen partilerinin bütün siyasileri özgürdür. Demirel'inden Evevit'ine , Türkeş'inden Erbakan'ına. Düzenin sürdürülmesine faşist darbe projesi üreten de özgürdür, İslâmi esaslara dayanan da. Buna karşın kapatılan işçi partilerinin, sosyalist partilerin siyasileri özgür değildir. Siyasi yasakları sürmektedir.

Diğer yandan işveren sendikaları özgürdür. Türk-İş, Hak-İş ve MİSK faaliyetlerini sürdürmektedir. Buna karşın DİSK hâlâ faaliyetsiz bırakılmıştır. İşveren dernekleri özgürdür; ama memurların bırakın sendikalaşma hakkını, dernek kurma hakkı bile yoktur. Basın hürdür ama düzen savunucularına; düzen karşıtı sosyalist basın oldu mu yüz yıllık cezalar demokles kılıcıdır.

Bu tabloyu işçi sınıfının ve emekçi yığınların aleyhine yapılan kanun değişiklikleriyle daha da uzatmak mümkün; ama bu sayılanlar bile özgürlüklerin iyice sınırlandırıldığını göstermektedir.

Resmi desteği arkasına alan faşist çetelerin, toplu katliam provaları yaptığı, işçi grevlerine saldırdığı, gençliği sindirme operasyonlarının sürdüğü, işçi hareketinin ve sosyalist hareketin savunma halinde olduğu bir dönemde, sosyalist hareketin durumu iyi kavrayamaması ve bir alternatif önderlik oluşturamaması sürecinde generaller 12 Eylül 1980'de iç hizmet kanununun devleti kollama gereğine dayanarak siyasi krizi noktaladılar.

12 Eylül ülkenin çıkarları adına bütün özgürlüklere son verdi. Faşist projeyi topluma dayatma misyonunu yüklenmiş MHP önderlerinin "fikrimiz iktidardaı, kendimiz zindanda" demesine yol açan 12 Eylül uygulamaları, yerini belgeledi.

12 Eylül'e yol açan sürecin toplumun bütününe etkisi olduğu kuşkusuzdur. Biraz geriden bakılırsa, 12 Mart 1971 baskı rejimi, ardından işçi sınıfının ve emekçi kesimlerin yeni kazanımlar elde etmek için artan hareketliliği, bunun sonucunda elde edilen kazanımlar, bununla birlikte ekonomik krize çözüm bulamayan düzen partilerinin giderek iktidarsızlaşmaları ve nihayet 1980'de yoğunlaşan siyasi krizi görüyoruz. Öte yandan işçi sınıfı ekonomik alandaki mücadelesini siyasi alanda sosyalist bir alternatife taşıyamayınca, egemen güçlerce desteklenen faşist hareketin vurucu saldırıları mücadeleyi dar alana hapsetti ve kitlelerin sindirilmesine yöneldi. Sosyalistler açısından bu kriz ortamında yanlışların ve doğruların kıstasının elden kaçırıldığı doğrudur. Ama bu kaosun içine düzen güçleri de bütünüyle dahildi. Sonuçta bir dönemin diyeti onbinlerce sosyaliste ödetildi. İdamlar yapıldı, onbinlerce kişi cezaevlerinde tutuldu ve tutulmakta, binlerce kişi yurt dışında yaşamak zorunda bırakıldı, siyasi hakları ellerinden alındı. Sosyalizmi savunmak suç oldu, sosyalist parti ve örgütleri yasadışı ilan edilip üyeleri cezalandırıldı.

Cezaevlerinin Cezaları

Türkiye en temel hakların ceza konusu olduğu bir ülke durumunda olduğu gibi, ce: ·ların da ağır oluşuyla belirlenen bir ülke. Bu durum hükümet edenlerin de farkında olduğu bir konu. O yüzdendir ki infaz indirimleri ile gerçeği gözardı etme çabaları var. Türkiye'nin geri yönelerdeki en önemli ve ilk yatırımları cezaevleri olmakta.

Kapitalizmde egemen güçlerin yönetim biçimi, kitleler karşısında iki unsurla belirleniyor: Bir yandan ikna, diğer yandan baskı ve korkutma. Bu unsurlardan birinin veya diğerinin öne çıkmasını belirleyen ise zaman ve kapitalizmin değişik toplumlardaki yapısal durumudur. İşte bu noktada azgelişmiş kapitalist ülkelerde egemen sınıfların hükmediş biçiminin esas olarak baskı ve korkuya dayalı, istisnai olarak ise ikna biçimiyle ortaya çıktığı belirgin bir gerçek.

Türkiye'ye baktığımızda gözüken şudur: Cumhuriyet tarihi, tevkifatlar, olağanüstü mahkemeler, sıkıyönetimler, askeri yönetimlerle geçen yıllardır. Bu ülkede birçok şeyde en büyüke ulaşılamamıştır ama Balkanların ve Ortadoğu'nun en büyük cezaevine sahip olmak gibi bir niteliteye ulaşılmıştır.

12 Eylül dönemiyle cezaevlerine girenler, sadece yasalardaki süreli cezalarla karşı karşıya kalmadılar. Cezaevlerindeki zorba yönetimin baskı ve işkenceye uzanan uygulamaları, yasal cezayı yasadışı uygulamayla kat be kat arttırmıştır.

Türkiye'de cezaevleri, cezalandırılan kişinin belirli süreyle serbestçe dolaşma hakkının kısıtlanmasının ötesinde, ayrıca bir baskı unsuru haline dönüşmüştür. Cezaevleri keyfi yönetimlerin en temel insan haklarını hiçe saydığı uygulamaları sürdürmüş ve sürdürmektedir. Öte yandan daha önemlisi, resmi yetkililerin de kabul ettiği, sorguda başlayan işkence, cezaevlerinde de sürdürülmüştür. Zorba yöntemler cezaevlerinde olağan kural haline getirilmek istenmiş, insanlık onuruyla oynanmıştır. Metris'te açlık grevinde ölenler, bu baskıları kabullenmediklerinden hayatlarını kaybetmişlerdir. Diyarbakır cezaevi işkence ve tutsakların ölümüyle bir dönemin açık örneğidir. Savaş esirlerine yapılmayan muamelelerin tutsaklara yapıldığı bizzat cezaevi komutanınca itiraf edilmiştir. Mamak cezaevi eski komutanı emekli albay Raci Tetik, *"Ben bir işkenceciyim. İnsanlara işkence yaptım. İşkence yaptıklarımdan özür dilemek için gazeteye ilan vermek istiyorum."* demiştir.

Cezaevlerinin geleneksel karakteri, direnişler karşısında gerilemesine rağmen yine sürüyor ve bundan ötürü tutsakların direnişi günlük olay halinde.

Bütün bunlar cezaevi koşullarının iyileştirilmesi için toplumsal duyarlılığı harekete geçirmeyi gerekli kılıyor. Bu gerçekten önemli bir görev. Ama bunun ötesinde olan bir gerçekliği gözden kaçırmamak gerekiyor. 12 Eylül dönemiyle cezaevine girenler sadece yasalardaki süreli cezalarla karşıkarşıya kalmadılar. Cezaevlerindeki zorba yönetimin baskı ve işkenceye uzanan uygulamaları, yasal cezayı yasadışı uygulamayla kat be kat arttırmıştır. Tutsaklar on yıla yakındır böyle bir ceza sistemi ile karşı karşıya kalmışlardır.

Sorunun sadece sorumluların yargılanması ile sınırlı olduğunu düşünmek mümkün değildir. Böyle bir dönemin ardını emekçi ve ezilen yığınlar yığınsal mücadeleyle, tutsakların özgürlüğüyle noktalamalıdır.

Özgürlükleri Kazanmak

Demokratik haklara ihtiyaç duyan bütün güçler belirlenmiş hedeflerde birlikte mücadele etmelidir. Özgürlük ve haklar beklemekle kazanılmıyor. Yeni haklar kazanmanın yolu, toplumun her alanında, işçisinden emekçisine, aydınına, gençliğe, kadınlara dek mücadele gereğini dayatıyor. Baskı düzenini geriletmek için toplumun bütün bu kesimlerinin "cezaevleri boşalsın, tutsaklara özgürlük" talebini yükseltmesi gerekiyor.

Demokratik haklara ihtiyaç duyan bütün güçler, belirlenmiş hedeflerde birlikte mücadele etmelidir. Özgürlük ve haklar beklemekle kazanılmıyor.

Bugün varolan siyasi partiler içinde SHP ve DSP "genel af" tan yana olduğunu söylemekte. O zaman "genel af"fın çıkması için somut olarak ne yapacaklarını göstermelidirler.Barolar, sendikalar, demokratik dernekler birleşik bir kampanyayı gündeme getirmelidirler. Gençlik ve aydınlar bu konudaki duyarlıklarını ortaya koymalıdırlar. Özgürlükleri kazanmak ellerimizdedir, yeterki birlikte mücadele edelim. Kişisel direnmenin onurunu, yığınsal mücadelenin gücüne ulaştıralım.

G. Anıl

Bir kez daha "Marksizm'in krizi" üzerine

Leon Troçki

Leon Troçki bu makaleyi, İkinci Dünya Savaşı arifesinde, eski Marxistler arasında ve entellektüel eski radikaller arasında gelişen bir eğilime dikkat çekmek için yazmıştır. Bu makalenin de gösterdiği gibi, genellikle her gericilik döneminde "Marxizm'in krizi" şeklinde bir iddia ve yöneliş ortaya çıkmaktadır. Makale, bu yönelişin temelsizliğini ve nerelerden kaynaklandığını ortaya koyması açısından önemlidir ve bugüne de ışık tutmaktadır.

Eski güzel günlerde Marksizm'in krizinden söz edenlerin kafasında yatan şey, olayların sınaması karşısında Marx'in sözümona başarısız kalan belirli bir önermesiydi; bu önerme sınıf mücadelesinin keskinleşmesi teorisiydi, "yoksullaşma teorisi" denen ve kapitalizmin "felaket kabiliden çöküşü" denen teorilerdi. Bu üç bellibaşlı nokta, burjuva ve reformist eleştirinin hedefini oluşturuyordu. Bugün bu konularda bir ihtilaf çıkması düpedüz olanaksızdır. Toplumsal çelişkilerin keskinleşmeyip de yumuşadığını kim ispata kalkar? ABD'de İçişleri Bakanı Bay Ickes ve öteki yüksek şahsiyetler bile konuşmalarında açık açık şu gerçeği söylemeye zorlanıyorlar: Ülkenin iktisadi hayatını "60 aile" kontrol etmektedir ve öte yandan işsizlerin sayısı *"refah" yıllarında* 10 milyon ile kriz yıllarında 20 milyon arasında oynamaktadır. Kapitalde Marx'ın kapitalist toplumun kutuplaşmasından, bir kutupta zenginliğin ve öteki kutupta yoksulluğun birikmesinden söz ettiği satırlar, evet "demagojik" olmakla suçlanan bu satırlar şimdi düpedüz gerçeğin bir ifadesidir.

Refahın, kültürün, barış ve özgürlüğün yavaş yavaş ve evrensel biçimde yükseleceği şeklindeki eski liberal demokratik anlayış kesin ve onarılmaz bir yıkım yaşamıştır. Onun dümen suyunda da, özünde liberalizmin düşüncelerini işçi sınıfının mevcut koşullarına uyarlamayı temsil eden sosyal-reformist anlayış iflasa uğramıştır. Bütün bu teoriler ve yöntemlerin kökleri sanayi kapitalizmi çağında, serbest ticaret ve rekabet çağında, yani hatırlanmayacak bir geçmişte, kapitalizmin hâlâ nisbeten ilerici bir sistem olduğu bir zamanda yatmaktadır. Kapitalizm bugün gericidir. Onarılamaz. Kaldırılması gerekir.

Toplumsal çelişkilerin devasa keskinleşmesinin düzen kurumları aracılığıyla üstesinden geleneceğine ciddi biçimde hâlâ inanan (bütün Blumcular inanmıyor, yalan söylüyorlar) tek bir dangalak zor bulunur(*). Marx, yaptığı tahlilin her, evet her ögesiyle ve de "felaket kabilinden" öngörüsüyle doğrulanmıştır. O halde Marxizm'in "krizi" neden ibarettir? Bugünün eleştirmenleri sorunun kendisini açıkça ifade etmeye bile yanaşmıyorlar.

Kapitalizmin, mezara girmeden önce, uzun bir tarihi dönem boyunca varlığını sürdürmek için muazzam bir çaba gösterdiği, tarih yıllıklarında yerini alacaktır. Burjuvazi ölmek istemiyor. Geçmişten devraldığı bütün enerjiyi şiddetli bir gericilik nöbetine dönüştürmüştür. İçinde yaşadığımız dönem tamı tamına budur.

Zor yalnızca zaptetmekle kalmaz, ama kendi usulleriyle "ikna da eder". Gericiliğin saldırısı yalnızca partileri fiziksel olarak imha etmez, aynı zamanda insanları da moral olarak parçalar. Radikal bayların birçoğunun yüreği tabanlarındadır. Gericilik karşısındaki korkularını ilgisiz ve genel eleştiri diline dönüştürürler. "Eski teori ve yöntemlerde bir sakatlık olmalı!" "Marx hatalıydı..." "Lenin öngöremedi..." Bazıları daha da ileri gidiyorlar: "Devrimci yöntem iflasını kanıtladı." "Ekim devrimi bürokrasinin en berbat diktatörlüğüne yol açtı." Ama Büyük Fransız Devrimi de krallığın geri gelişiyle sonuçlandı. Genel bir ifadeyle, evrenin kuruluşunda bir bozukluk var: gençlik yaşlanır, doğum ölüme varır, "doğan her şey yok olur."

Bu baylar insanlığın yarı maymunumsu bir durumdan uyumlu bir topluma ilerlerken yolunu kılavuzsuz, kendi kendine açığını rahatlıkla unutuyorlar. Bunun zor bir iş olduğunu unutuyorlar: ·ileri doğru atılan her adımda ya da her iki adımda, unutuyorlar ki bir de yarım, bir ve bazen de iki adım geri atılır. Unutuyorlar ki bu yol büyük engellerle döşelidir ve hiç kimse tarihin asansörünün *kesintisiz bir biçimde yukarı tırmanışını* güvenceye alacak gizli bir yöntem keşfetmiş değildir, keşfedemez da. İnsan yaratılış sürecindeyken ve insanın gelişiminin koşulları ilk şekillerinken kendilerine danışılmak üzere Rasyonalist baylara çağrı yapılmamış olması ne yazık! Ama genelde bu konu onarılmaktan ötedir...

Bir an için diyelim ki bundan önceki tüm devrimci tarih ve hadi diyelim ki genel olarak tüm tarih bir hatalar zinciridir. Peki ama bugünün gerçeği karşısında ne yapmalı? Süreklilik arzeden muazzam işsizler ordusuna, yoksullaşan köylülere, ekonomik düzeyin genel düşüşüne, yaklaşan savaşa ne demeli? Kuşkucu ukalalar, bize geçmişteki büyük devrimci hareketlerin ayağını kaydıran bütün muz kabuklarının gelecekte bir gün bir listesini hazırlayacaklarına söz veriyorlar. Ama bu baylar bize bugün, şimdi ne yapmamız gerektiğini söyleyecekler mi?

Cevap almak için boşuna bekleyeceğizdir. Dehşete düşmüş rasyonalistler gericilik karşısında kendilerini silahsızlandırıyorlar; bilimsel toplum düşüncesini terkediyorlar; yalnızca maddi mevzileri değil, manevi mevzileri de teslim ediyorlar ve gelecekte herhangi bir devrimci atakta yer almaktan kendilerini arındırıyorlar. Oysa bugünkü gericilik dalgasını hazırlayan koşullar son derece istikrarsızdır, çelişkilidir ve kısa ömürlüdür ve bunlar proletaryanın yeni bir atağı için zemin hazırlamaktadır. Bu atağın önderliği, rasyonalistlerin dogmatikler ve sekterler dediği insanlara ait olacaktır hakli olarak. Çünkü "dogmatikler" ve "sekterler", yerine bugüne dek hiç kimse, kesinlikle hiç kimse daha üstün bir şey önermiş olmadığı için, bilimsel yöntemi terketmeyi reddediyorlar.

7 Mart 1939

* 30'lu yıllarda Fransız Sosyalist Partisinin lideri olan Leon Blum, 1936'da ilk Halk Cephesi hükümetinin de başkanlığını yaptı. Komintern'in yedinci kongresinde kabul edilen halk cephesi anlayışı, belli başlı Stalinist politikalardan biridir. Komintern'in Lenin'in önderliğinde üçüncü kongresinde kabul ettiği birleşik işçi cephesi politikasının terki demek olan bu anlayış işçi hareketini burjuvazinin kuyruğuna takmıştır.

Ya sosyalist demokrasi ya bürokratik despotluk!

1871 Paris Komünü deneyinin esinlediği işçi devleti burjuva devletten milyon kez daha demokratik olacaktı. Oysa daha sonra yaşanan deneylerden böylesi bir işçi demokrasisi değil, iktidarın bir azınlık tarafından gaspedildiği rejimler ortaya çıktı. Yanılmaz ve eleştirilemez tek bir ''öncü parti'', hatta yalnızca bu partinin ''merkez komite''si, giderek ''halkların babası'' tek bir şef işçi sınıfına ''vekaleten'' siyasi iktidarı tekeline aldı. İşçi sınıfının payına düşen ise kendisine rağmen yürütülen ''işçi iktidarı''nın ya despotluğuna boyun eğmek, ya da terörüne kurban gitmekti. Milyon kez daha demokratik olmak şöyle dursun, işçi sınıfı bu devletlerde gelişmiş kapitalist ülkelerde kullanabildiği demokratik [illegible]kların bir çoğuna sahip bile değildi. Yani, Marks'ın burjuva demokrasisinin ve devletin sınırlılığını eleştirerek yola çıkmasından ve Lenin'in tarif ettiği ''komün tipi'' devleti inşa etmeye kalkışmasından bu yana işler neredeyse tersine döndü!

Ama işçi sınıfına ''vekaleten'' iktidarı eline geçiren bürokratik kast, ısrarla bütün olan bitenin işçi demokrasisinin gereği olduğunu iddia ediyor. Kendi konumunu meşrulaştırmak için de bunun kaçınılmaz olduğunu kanıtlamaya çalışıyor!. Söylediklerinden çıkan özetle şudur: İşçi sınıfının ezici bir çoğunluğu geri bir bilince sahiptir. Bu nedenle kolayca burjuva ve küçük burjuva ideolojisinin etkisi altında davranır. *Ayrıca acil maddi çıkarları uğruna tarihsel çıkarlarını unutabilir. Bu koşullarda tabana dayanan bir demokrasi sosyalizmin* inşasını tehlikeye düşürür. Çünkü kitleler kendi başlarına nesnel olarak karşı devrimci kararlar alabilirler. Oysa parti, üst düzeyde bilimsel bilgiyle donatılmıştır. Politik düşünce tekeli ondadır. Yanılması ve şaşması imkansızdır.

Stalinist kastın iktidarı gaspetmesinden işçi sınıfının payına düşen, ya bürokratik despotluğa boyun eğmek, ya da teröre kurban gitmek olmuştur.

Parti her koşulda, her zaman haklıdır. Bu nedenle, sosyalizmin inşasını güvenceye alacak olan, partinin toplumsal yaşamın her alanına egemen olmasıdır. İşçi demokrasisi de gerçekte partinin diktatörlüğünden başka birşey değildir. Ayrıca işçi sınıfının tarihsel çıkarlarını temsil eden bir partinin yekvücut olması gerekir. Çünkü parti içinde ortaya çıkacak bir muhalefet gerçekte, ister bilinçli ister bilinçsiz, nesnel olarak karşı devrimin ajanıdır. O halde bastırılmalı ve yok edilmelidir.

Yıllardır bu anlayışla hareket eden Stalinist gelenek işçi sınıfını, ya ''insancıl bir kapitalizm''e razı olup demokrasi uğruna sosyal demokrasiyi desteklemeye, ya da ''sosyalizm'' adı altında bürokratik bir kastın diktatörlüğünü kabule zorlamıştır. Bu, işçileri sosyalizmden soğutmuştur. Ama son yıllarda özellikle doğu Avrupa'da yaşananlar yeni bir canlanmaya işaret etmektedir. Şu soruya açıkça cevap vermek gerekir: Marks ve Lenin'in tarifine uygun, burjuva demokrasilerinden **daha özgür, daha demokratik** ve iktidarın gerçekten emekçilerin elinde olduğu bir sosyalist demokrasi mümkün müdür, değil midir?

Çoğunluk iktidarı ve konseyler

Devrimci Marksistler, ''demokrasi''nin ya da ''demokratik kurumlar''ın sınıflarüstü bir yapıya sahip olduğu türünden reformist yanılsamaları reddederler. İşçi demokrasisinde de emekçilerce yeni bir kalıba dökülmüş olan devlet, burjuvazinin örgütlü saldırılarına karşı kendini korurken, Lenin'in de belirttiği gibi giderek güçlenen değil, kendi kendini sönümlendiren bir yapı olacaktır. İşçi demokrasisi, insanlık tarihinde sömürücü ve baskıcı azınlıklara karşı nüfusun emekçi çoğunluğunu temsil eden bir iktidardır. İşyeri ve mahalle komitelerinden konseylere dek uzanan, demokratik olarak seçilmiş ve merkezileştirilmiş kitlesel öz örgütlenmeler bu iktidarın temelidir. Geniş kitlelerin ''yönetime katılma''sı pasif bir biçimde oy vermeleriyle gerçekleşemez. Bu ancak, toplumsal faaliyetin bir dizi alanında yönetim yetkisinin her düzeyde (uluslararası, ulusal, bölgesel, yerel) doğrudan öz yönetim organlarına devriyle gerçekleşir.

Bu iktidarın temelini yalnızca fabrika komiteleri, işçi konseyleri oluşturmaz. Ticari ve tarımsal birimler, hastaneler, okullar, ulaşım ve haberleşme merkezleri, vb. ile yerel zeminlerde inşa edilecek öz örgütlenmeler de bu iktidarın temelini oluşturacaktır. Yoksa iktidarın nüfusun çoğunluğunca kullanılması, ayrıca işçi sınıfı ile diğer toplumsal kesimlerden müttefikleri arasında bütünleşme ya da ittifakın güçlenmesi de mümkün olmaz.

Böyle bir demokraside bütün daimi görevliler, yargıçlar, milis ve ordu komutanları, devlet kurumlarındaki emekçi temsilcisi delegeler yalnızca seçim yoluyla gelecek ve seçmenlerin isteğiyle her an geri alınabilecektir. Ücretleri vasıflı işçilerinkini aşmayacak ve hiçbir maddi ayrıcalıkları olmayacaktır. Görevliler dönüşüme tabi tutulacak, görevlerin süresiz ya da ömür boyu aynı kişi tarafından yürütülmesi önlenecektir. Yasama ve yürütme yetkisi aynı anda ve birlikte bizzat konseylerce uygulanacaktır. Daimi görevlilerin sayısında köklü bir indirime gidilecek, yönetim görevleri hızla emekçilerin öz yönetimine devredilecektir.

Merkezi planlama

Sosyalizmin inşası, insanlığın ekonomik ve toplumsal geleceğinin kör ve anarşik bir düzen yerine ilk kez bilinçli olarak planlanmasıdır. Ekonomik kaynaklar ve zenginlikler pazar ve değer yasalarına göre değil, belirlenmiş toplumsal önceliklere göre bir merkezi ekonomik plan eliyle yapılacaktır.

Ancak, milyonlarca insanın refahını ve geleceğini belirleyecek olan bu öncelikleri kim saptayacaktır? Ya bürokratik kast sapladığı öncelikleri kitlelere dayatacaktır, ya da üretici kitleler konseylerine dayalı demokratik iktidar mekanizması yoluyla bu öncelikleri bizzat saptayacaklardır. Birinci çözüm maddi kaynakların ve üretken kapasitelerinin israfı, emekçilerin yaratıcı ve üretken potansiyelinin boğulması demektir. İkincisi ise, kendi kendini yöneten üretici ve tüketicilerden oluşan sınıfsız sosyalist topluma ulaşmanın tek yoludur.

Bağımsız denetim araçları

Demokratik kuruluşuna karşın işçi demokrasisi, devlet aygıtından bağımsız denetim mekanizmaları ve denge unsurları olmaksızın işleyemez. Grev hakkı, bağımsız sendikalar, vb. mekanizmalar, konseyler de dahil yönetim organlarınca alınabilecek keyfi ve bürokratik kararlara karşı işçilerin kendi taleplerini savunabilmelerini güvenceye alacaktır. Devletten bağımsızlığın korunması için, sendikal görevlerle devlet görevlerinin aynı anda aynı kişi tarafından yürütülmemesi de gerekir.

Toplumsal hareketler

Ancak, iktidar yapısının bu biçimde değişmesiyle tüm toplumsal sorunlar otomatik olarak çözüme kavuşamaz. Kadınların kurtuluşu, ulusal azınlıkların kurtuluşu, cinsel ayrımcılığın yok edilmesi, gençliğin topluma yabancılaşmasının önlenmesi türünden sorunlar, hiçbir zaman basitçe ''proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi''ne indirgenemez. Bu hareketlerin bağımsız olarak örgütlenme ve eylem özgürlüğü işçi demokrasisi için vazgeçilmezdir. Elbette soyut olarak ''demokrasi olsun'' diye değil, bunlar çözülmeksizin sosyalist bir toplumun inşası imkansız olduğu için.

Siyasi örgütlenmeye konacak ideolojik kısıtlamalar, sınıf düşmanlarının değil, bizzat emekçilerin siyasal özgürlüğünün kısıtlanması demektir.

Politik çoğulculuk

İşçi demokrasisi politik grup, eğilim ve parti örgütlemeye tam bir özgürlük tanımazsa, emekçiler için demokratik hak ve özgürlüklerin genişlemesinden söz edilemez. Hangi partilerin konseylerde temsil edileceğini belirleyecek olan işçi ve emekçi köylülerin oylarıdır. ''Sovyet partileri yasallaşmadan Sovyetlerin demokratikleştirilmesi imkansızdır'' (Troçki).

Bu özgürlüklere konacak **ideolojik** kısıtlamalar, sınıf düşmanlarının değil, bizzat işçi ve emekçilerin siyasal özgürlüğünün kısıtlanması demektir. Siyasal çoğulculuk bu demokrasi için bir önkoşuldur. ''Tek parti'' savunusu için ileri sürülen iddialar, devrimci Marksizme de, tarihsel deneylere de aykırıdır. İşçi demokrasisi pratikte kendi anayasasına uyan tüm partilere, program ve ideolojileri burjuva ya da küçük burjuva da olsa, örgütlenme özgürlüğü tanıyacaktır. Örgütlenme hakkının yasaklanmasıyla bir düşüncenin yok edilemeyeceğini öncelikle sosyalistlerin bilmesi gerekir!

Özsavunma ve adalet

Elbette bu yeni devlet de kendini silahlı saldırılara, teröre, devirme girişimlerine karşı koruyacaktır. Ama bu yalnızca **kanıtlanmış** girişimler için olacaktır. Yoksa, ''nesnel olarak'' bu sonuca varacağı iddia edilen ''kapitalizm yanlısı'' ve ''sosyalizm düşmanı'' propaganda değil. Emekçi çoğunluğun böyle bir propagandaya kapılıp sosyalizmden vazgeçeceğine inanmak, işçi sınıfından iyice ümidi kesmek demektir. İşçi sınıfı kendisinin kalıba döktüğü bu devlette ''düşünce suçu'' kavramına yer vermeyecek kadar güçlüdür!

İşçi demokrasisinin temeli, işyeri ve mahalle komitelerinden konseylere dek uzanan, demokratik olarak seçilmiş ve merkezileştirilmiş kitlesel öz örgütlenmelerdir.

Adalet mekanizmaları da daha demokratik ve ileri olmalıdır. Yasalarca tanımlanmamış ve geriye işleyebilen suç, ''kollektif suç'', ''ailevi sorumluluk'', zorla itiraf ve işkence bunun unsurları olamaz. Yargıçlar seçimle gelmeli ve geri alınabilmeli, jürili açık yargı uygulanmalı, savunma hakkı engellenmemelidir. 1936-38 Moskova Duruşmaları türünden bir facia, bir daha yaşanmamalıdır!

Öncü parti ve iç demokrasi

Stalinist anlamıyla ''sınıfa vekalet'' eden bir ''öncü'' parti reddedilmelidir, yoksa bir devrimci öncü partinin gerekliliği değil. Böyle bir parti olmadan sosyalizmin inşa sorunları kendiliğinden çözülemez. Öncü partinin gerekliliğinin nesnel temelleri bizzat işçi sınıfının yapısından kaynaklanır. Çünkü işçi sınıfı da diğer sınıflar gibi kendi içinde farklı kesimlere ayrılır. Bilinç ve mücadele düzeyindeki farklar, sınıfın en bilinçli ve aktif kesimlerinin devrimci öncü partide toplanmasını getirir. Ama sınıfın bir kesimini ya da kısmi çıkarlarını temsil eden başka partiler de varolabilir, varolacaktır. Hatta bazı koşullarda birden fazla devrimci öncü parti olabilir. Devrimci öncü parti programını yasaklarla şiddet uygulayarak değil, ancak siyasi ve ideolojik mücadeleler yoluyla, konseyler temelinde sınıfın çoğunluğunun desteğini kazanarak hayata geçirecektir. Lenin'in 1917 Nisan'ından 1917 Ekim'ine Sovyette çoğunluğu sağlamak çabası boşuna değildir!

Devrimci öncü parti kendi içinde tartışma özgürlüğünü en geniş biçimde uygulamalıdır. Ortaya çıkacak farklı görüşlerin eğilim ve hizip olarak örgütlenme, parti yayınlarını kullanabilme, parti organlarında temsil edilme, kongre öncesi kitle önünde tartışma hakkı eksiksiz tanınmalıdır. Kadro ve yöneticiler hiçbir ayrıcalığa sahip olmamalı, ücretleri vasıflı işçi ücretleriyle sınırlandırılmalıdır. Parti aygıtı ile devlet aygıtı arasında kesin bir ayrım sağlanmalıdır.

Parti ancak emekçi kitlelerin çoğunluğunun güvenini kazanabilir, öncü işçilerin çoğunluğunu saflarında toplayabilirse öncü olma işlevini gerçekten yerine getirebilir.

Sosyalist demokrasi ya da bürokratik despotluk

Sosyalist demokrasi üzerine süregelen tartışma, uluslararası işçi hareketinin en canalıcı tartışmalarından biridir. Siyasi anlayışların bu konuda takındıkları tavırlar, nasıl bir toplum projesinden yana olduklarını ortaya koyduğu kadar, bu amaç için bugünden yürütülen mücadelede takındıkları tavrı da açığa çıkarları önemli bir mihenk taşıdır. Tasarladıkları toplumsal düzende gerçek ve eksiksiz bir demokrasiye hak tanımayanlar, daha bugünden mücadele alanında da dayatmacı, yasakçı ve bürokrat bir tavır alıyorlar. Bu ise işçi hareketinin eylem birliğini parçalamakta ve aşılması gereken önemli bir engel oluşturmaktadır. **Ya sosyalist demokrasi, ya da bürokratik despotluk. Başka bir seçenek yoktur!**

E. Faik

Yeşil hareketine bir yaklaşım

Sınıflı toplumun aşılması, insanlığın kurtuluşu için yeni bir dünyanın kurulması mücadelesi, geçtiğimiz on yıllarda daha önce öngörülmeyen yaşamsal bir tehlikeyle karşı karşıya kalmıştır. Bu tehlike nükleer savaş tehdidinden başlayıp yaşama ortamının bozulmasına dek uzanıyor. Temel haklar konusundaki mücadele, artık yaşama ortamının korunmasını da içermektedir.

İlkin çevre korumacılığıyla başlayan Yeşil hareket, daha sonra diğer sosyal hareketlilikleri de kapsamaya yöneldi. Bir parti çatısı altında örgütlenen Yeşiller, yeni bir olgu olarak siyasal yaşamdaki yerlerini de almış oldular.

Yakın zamana kadar ''Yeşil hareket'' özellikle Almanya'da gelişip ülkenin siyasal yaşamında geleneksel emek-sermaye çelişkisini yansıtan siyasal partilerden farklı bir konum elde etmesi ile dikkati çekti. Türkiye'de de yaklaşık on yeşil grubun ve bir de partinin oluşmasıyla bu hareket bizim de gündemimize girmiş bulunuyor.

Yeşil hareketi, adının çağrıştırdığı doğayı koruma dışında kendisine feminizm, anti-militarizm ve genel olarak bireysel insiyatiflerden hareketle bir demokrasinin, ''kendi kendisini'' denetleyecek bir demokrasinin inşasını hedeflediğini iddia etmektedir.

Türkiye'de ''Yeşil''in İşlevi

Şu ana kadar Yeşiller kapsamlı bir çerçeve sunmadıkları için, Türkiye'de Yeşil hareketinin işlevi hakkında, kendilerine esin kaynağı olan Alman Yeşillerinin konumundan da çağrışımlarla, kimi saptamalarda bulunabiliriz:

Yeşil hareketinin talebi toplumsal yapıda köklü bir değişiklik değil, mevcut yapıda demokratik bir ilerlemedir.

1. Almanya'da Yeşil hareketinin ''sol'' sözcüleri, kendilerini Almanya'da ikinci dünya savaşı sonrasındaki özgül sınıf mücadelesinin ürünü saymaktadırlar. Bu özgüllük esas olarak Almanya'da sosyal demokrasinin kapitalist sistemle iyice bütünleşmesi ve bağımsız bir işçi sınıfı hareketinin bulunmasıyla belirmektedir. Yeşiller, gerçekte emek-sermaye arasındaki çatışmanın doğrudan ürünü olmaktan çok, kısmi siyasal taleplerle donanan bir dizi hareketliliğin ürünüdüfler. Son seçimlerde mecliste 20 sandalye kazanan İsveç Yeşilleri için de benzer şeyler söylemek mümkündür. Oysa Türkiye'de Yeşil hareketi talihsiz bir biçimde depolitizasyon sürecinde, ardında hemen hemen hiçbir kitle hareketliliği dürtüsü olmadan, dar çevreler olarak belirmiştir. (Sosyalist harekete yapılan bölünmüşlük tesbiti Yeşiller için fazlasıyla yapılabilir. Üstelik henüz bu hareketin bir geçmişi, bir yaşanmışlığı da yoktur.)

2. Yeşil ideoloji varolan ve varolmuş ideolojilerin aşılmasını hedeflerken bütünsel bir ideoloji koymaktan uzaktır ve de uzak durmaktadır. Böylece çeşitlilik görünümü veren, karmaşık bir ittifak arzetmektedir. Yerlilerimiz ''her Yeşil ayrı bir partidir'' derken bir gerçeği dile getirmektedirler. Yeşil hareket bir seçim ittifağı olarak da nitelenmektedir.

Yeşil ideoloji kendisini 68 kökenli olarak ilan etmektedir. Ama 68'in ütopyaları terkedilmiş, radikallikten reformistliğe geçilmiştir. Ortada toplumsal bir program yoktur. Değişikliğe ilişkin öneriler vardır. Bu önerilerin çerçevesi düzenle iyice bütünleşmiş sosyal demokrasinin reformizmini sığ bulmakla başlayıp onun solunda bir arayışla belirlenmiştir. Bu arayış teorik bir hesaplaşmaya dayanmamaktadır. Zaten teori bu çevrelerde bağlayıcı, kısıtlayıcı olarak mahkum edilmektedir. Ortaya konulan radikal öneriler ise sistem için hayati tehlikeler arzetmemektedir.

3. Yeşil hareketin toplumsal bileşimi de belirsizdir. Türkiye'de Yeşil partinin kurucular listesi tam bir serbest meslek erbabı kategorisi sunmaktadır. Sınıf örgütlenmeleri ile hiçbir bağlantıları olmayan Yeşillerin zaten böyle bir niyetleri de yoktur.

Ancak Almanya'da Yeşil hareketinin toplumsal bileşimi hakkında daha net şeyler söylemek mümkün. Yeşilleri besleyen kesimler esas olarak üretim süreci içinde olmayan, ancak işgücünü satmak zorunda olan emekçi aydınlar tabakasıdır. Bu tabaka orada yaygın olarak bulunan sosyal hizmetlerde çalışmaktadır. Bunun dışında kapitalist sistemle doğrudan bütünleşmekten sakınarak alternatif işler de yapıyorlar (matbaa, çiftlik, kahve vs). Belirtmek gerekir ki böyle bir toplumsal kesimin yaygın bir biçimde oluşması ancak emperyalist ülkelerde mümkün olabilir.

4. Yeşil hareketine katılanlar kendilerini herhangi bir toplumsal sınıfla özdeşleştirmez, dahası kendilerini çok özel bir konumda (özel bir zatiyet) görürler. Bu da bilinçlerinin bireysel olması ile birlikte yürür. Yani işçiler kapitalizme karşı kollektif bir bilinç geliştirirlerken, bu kesim, sürekli ve düzenli bir ortak eylemde uzun süreli bulunmadığı gibi her an görüş de değiştirebilir.

5. Yeşillerin sınıf bilincinin gelişmesi açısından oynadıkları rol ise onların somut eylemleriyle değerlendirilmelidir. Talep ettikleri bir devrim değil ama toplumsal bir demokratik ilerlemedir. Bunu gerçekleştirmeye katkıda bulunacak teorik bir belirlilik içinde değildirler ve toplumsal bileşimleri de kaygandır. Herhangi bir önemli tarihsel olayın sınavından geçmemişlerdir (zaten böyle bir sınava kendilerini hazırlamak gibi bir dertleri de yoktur). Bütün bunlar, Yeşil hareketinin sınıf partisi olmayan, reformist ve radikal-demokratik düşünceler arasında salınıp duran bir ''orta sınıf'' hareketi olarak değerlendirilmesine varmaktadır.

Yeşil Hareketine Yaklaşım

Bağımsız bir sınıf hareketinin yokluğunda sosyal demokrasinin solunda bir muhalefet hareketi olarak beliren Yeşillerin özellikle sol kanadının üçüncü dünyacı, anti militarist, savaş ve nükleer silahlanma aleyhtarı tutumları, feminizmi savunmaları, toplumun ezilen kesimlerine yönelik talepler geliştirmeleri gözönüne alınırsa, belirsizlikleri ile birlikte olumlu işlevleri de belirtilmelidir. Somut konularda bu tür eylemleri ile radikal demokratik bir işlev kazanmaktadırlar. Zaafları ile birlikte bu olumlulukları gözden kaçırılmamalıdır. Ama bununla ile Yeşillerin dünyasının işçilerin dünyasına yabancı olduğu en gelişkin örneklerde dahi görülebilir.

Yeşil hareketi bağımsız bir sınıf hareketinin yokluğunda, düzenle bütünleşen sosyal demokrasinin solunda ''orta sınıf''a dayanan bir muhalefet olarak biçimlenmiştir.

Bu yabancılıkla birlikte demokratik talepler çerçevesinde, özellikle radikal yeşil kesimlerle ortak eylemler mümkündür. İdeolojik mücadele bu platformun yanısıra sürdürülür. Yeşillerin emperyalist ülkelerde kazandıkları başarının benzerini Türkiye'de göstermelerinin mümkün olup olmadığı tartışması, esas olarak sosyalist hareketin geniş kapsamlı demokratik bir program üretip üretmemesine bağlıdır.

M. Kaya

Geleceğin toplumunu kurmada önemli bir güç:

Kadın hareketi

Toplumsal gelişim sürecinin hızlandırılması yolunda cinsler arası eşitsizliğin ortadan kaldırılmasının gerekliliği kendisini dayatan bir sorundur. Toplumsal eşitsizlik ve sömürüye karşı her kesimin ortak çıkarları doğrultusunda birleşerek verecekleri etkin mücadelenin yanında yer alması gereken sosyalistler, kadınların da gerek sınıf içinde gerekse yaşamın her alanında var olacak bağımsız özerk dayanışmasını desteklemelidirler. Çünkü kadın hareketi ile sosyalizm arasında kurulması gerekli ilişki tamamiyle önyargılardan ve cinsiyet farkına dayalı egemenlik ilişkilerinden arındırılmış olmalıdır. Kadınların bağımsız gruplar halinde, kendi özgül talepleri için bir araya gelerek oluşturdukları birimler, düzen içindeki ikincil konumlarından kurtularak, kendilerine güvenmeyi ve giderek toplumsal sorunların kökeni ve çözümü doğrultusunda bilinçli bir yaklaşıma sahip olmaları için bir zemin oluşturacaktır.

Kadın hareketine, salt kadınlar temelinde oluştuğu için işçi hareketinin mücadele ve örgütlenme hedefini yalnızca cinsiyet farklılığı temelinde bölen, marjinal bir hareket olarak bakmak büyük bir yanılgıdır.

Sosyalist hareket kadınların tamamiyle kendi özel konumlarından kaynaklanan özgül ve somut taleplerini gözardı etmeyen ve bu konuda geleneksel egemenlik ilişkilerinin tasfiyesi yönünde samimi ve etkin mücadeleyi hedeflediği ölçüde daha çok kadını saflarına kazanacaktır.

Kadınlar yalnızca toplumun egemen kurumsal yapılanmalarında değil, işçi sınıfı içinde ve sol hareketlerde de cinsiyet farkına dayalı baskıcı ve eşitlikçi olmayan tutum ve davranışlarla karşı karşıyadırlar. Bu nedenle kendi talepleri ve mücadeleleriyle politik yapıları ve önderlikleri dönüştürmek açısından da kendi örgütlenmelerini oluşturmaları önem kazanmaktadır. Ancak kadın hareketinin bağımsız konumu, kendi özgül talepleri ve sorunları temelinde işçi sınıfının en çok ezilen geniş kadın yığınlarına ulaşmayı hedefleyen bir yöneliş içinde proleter bir karakter kazanır. Bu nedenle kadın hareketinin fabrikalardan derneklere, sendikalardan partilere ve diğer tüm toplumsal kesimlere kadar kendi birimlerini oluşturması gerekir. Kadınlar hızla siyasal ve politik önderlikler içinde yer almalıdır. Bu da kimi zaman sekter bir tutumla karşı cinsi dışlayarak değil, aksine artık yönetilmek istenmeyen, özgüvenini kazanmış, kendi özgül ve haklı taleplerinden ödün vermeyen, politik arenayı, yalnız erkeklere bırakmayan bir mücadele biçimiyle gerçekleşir.

Kadın hareketini yalnızca sayısal bir yedek güç olarak değerlendiren, kadınlara iyi eş, anne, bacı olarak bakan geleneksel görüşler terkedilmelidir. Feminizm'in kadınlara yönelik baskı ve aşağılanmanın nedenlerini sorgularken, sorunun sınıfsal farklılıkların ötesinde daha karmaşık bir dizi etkenin varlığını saptaması açısından bir işlevi olmuştur. Bu nedenle her kadın hareketliliğini bağnazca burjuva ideolojisi diyerek dışlamak yanlıştır. Önemli olan bu hareketliliğin hedefleri ve hangi kanala akacağıdır. Bu hareketliliği, geleceğin toplumunu oluşturmada bir kaldıraç olarak görmek ve geniş kadın yığınları üzerindeki burjuva ideolojisinin hegemonyasını kırmak gerekir.

Bugün için işsizliğe, hayat pahalılığına, işkenceye karşı, insanca yaşama hakkı mücadelesinde toplumsal yaşamın giderek artan ağır yükünü omuzlayan geniş yığınlar içinde, ekonomik zorlukların yanısıra, sosyal ve politik bir insan olarak eşit ve özgür yaşama mücadelesi veren kadınların, cinslerine özgü sorunlarından kalkarak, bu toplumsal yükün nedenlerini sorgulayacak bir dinamizme ulaşmaları son derece önemlidir.

B. Eren

Garcia'nın kemer sıktırmasına cevap:

Peru'da genel grev

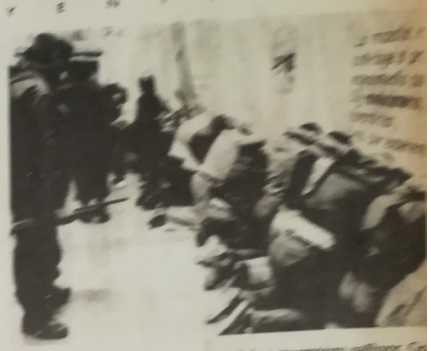

Peru'da ücret düzeyleri çok düşük. Gerçek alım gücü de sürekli düşüyor. Nüfusun büyük çoğunluğu temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli paranın ancak 1/5'ini kazanıyorlar.

Devlet Başkanı Alan Garcia daha iki yıl önce Peru'nun uluslararası kredi kuruluşlarına borçlarını ödeme kararı almayacağını ve dış borç ödemeleri için ihracat gelirlerinin ancak % 10'unu ayıracağını ilan etmişti. O gün için bu tavır radikal bir çıkış olarak yankılanmıştı. Gerçekte ise bu oran % 30'lara kadar yükseldi. IMF'nin önerileri kabul edildi. Bir yıl önce borçlarını ödeyebileceğini açıklayan Garcia, burjuvazinin ve aşırı sağın baskısıyla bundan da vazgeçti. Emekçiler için bir iyileşme ise olmadı. Bunalımın faturası yine çalışan kitlelere çıkarıldı.

Ekonomik ve toplumsal bunalım

Peru tarihinin en ciddi ekonomik ve toplumsal bunalımlarından birini yaşıyor. 1982'nin ilk altı ayı için açıklanan enflasyon oranı % 115. Yıllık enflasyonun % 400 olması bekleniyor. Hatta kimilerince bu oran % 600 olarak tahmin ediliyor. Çalışan kitleler tam bir sefalete mahkum edilmiş durumda. Ücret düzeyleri çok düşük. Ayrıca gerçek alım güçleri de sürekli düşüyor. Peru nüfusunun büyük çoğunluğu temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gereken paranın ancak 1/5'ini kazanabiliyorlar.

Peru hükümeti Temmuz ayında IMF'nin dikte ettiği yeni bir istikrar programını yürürlüğe koydu. Bu tasdik neyse fiyatlara artırılmasını, vergilerin yükseltilmesini, tarım ürünlerinde sübvansiyonun kaldırılmasını ve ücret artışlarının sınırlandırılmasını getiriyordu. Tabanı yaratılmaya sınırsız olanaklar tanınıyor, serbest bölgeler kurulmasını karara bağlıyordu.

Emekçilerin silahı: Genel grev

Peru emekçilerinin yaşam koşullarına yönelik bu saldırılara cevabı genel grev oldu. Uygulamaya konan ekonomik kararlara ilk tepki 19-20 Temmuz tarihlerinde yapılan 48 saatlik genel grevde gerçekleştirildi. Yılın üçüncü genel grevi de Ekim ayının 13'ünde yapıldı. 24 saatlik genel grev başta başkent Lima olmak üzere ülkenin büyük yerinde kitlesel bir katılımla uygulandı. Hükümetin ekonomik paketini protesto ederek gösteri yapan grevciler, enflasyonun durdurulmasını, ücretlerin artırılmasını ve baskılara son verilmesini istediler. Polis ise grevcilere razıdır ve göz yaşartıcı bombalar ile saldırdı. Birçok sendikacı gözaltına alındı.

Peru İşçileri Genel Konfederasyonu'nun çağrısıyla yapılan greve hemen hemen tüm kitle örgütleri katılıyor: Peru Köylü Konfederasyonu, Öğretmenler Sendikası, Kamu İşçileri Sendikası, Banka İşçileri Sendikası, öğrenci dernekleri, seyyar satıcı birlikleri ve mahalle birlikleri. Hatta iktidar partisi yanlısı Peru İşçi Konfederasyonu da bu greve katılmaktan geri duramıyor.

Baskı ve terör artıyor

Hükümetin saldırıları yalnızca ekonomik değil. Patronların ayağına alıştığı bir başka düzenleme de yaygına ilişkin. Artık yalnızca eylemde katılanlar suçlu sayılmayacak. Eylemin dürtüsel sorumluluğu adı altında düşünceye de yasak konuyor. Böylece ortada eylem yokken bile ile insanlar düşüncelerinden dolayı mahkum edilebilecek. Ayrıca soruşturmalar hakimler tarafından değil, doğrudan polisçe yürütülecek. Bunlar seri bir baskı döneminin işaretleri.

Yükselen toplumsal muhalefetin karşısındaki tehditlerden biri de yine örgütlenmeye başlayan aşırı sağ çeteler. Peru aşırı sağı da Arjantin ve Orta Amerika ülkelerindekiler tipinde ölüm mangaları olarak örgütleniyor. Bu gruplar altında resmi koruma altında gayri resmi olarak çalışan polislerden oluşuyor. Hatta iktidar partisi APRA'nın sağ kanadının da bu çetelerde yer aldığı söyleniyor. Başlıcaları örgütlü saldırılar şiddetlenerek süreçte benziyor. Gelişmelerin yönünü belirleyecek olan elbette toplumsal muhalefetin gücü olacak.

Toplumsal muhalefet

Peru'da toplumsal örgütlenme oldukça güçlü. İşçiler, köylüler, kamu görevlileri, öğrenciler, marjinal gruplar ve sokak satıcıları örgütlenmiş durumda. Bu ise toplumsal muhalefetin geniş ve örgütlü bir kitlesellik zeminine sıçramasını sağlıyor. Geçen yılın Kasım ayında bu toplumsal örgütlenmeleri ve sol partileri temsil eden 3000 aşkın delege, toplanıp Ulusal Halk Meclisi'ni (ANP) kurdular. ANP tüm ülkedeki toplumsal mücadeleyi merkezileştirmeye aracı olacak, hem de ülkeler için alternatif bir iktidar yapısı oluşturacak.

Peru sol hareketi de kendi içinde birçok farklılığı eğilimi taşıyor. Bunları reformist, devrimci ve ultra sol olarak ayırmak mümkün. Komünist ve Sosyalist partilerin temsil ettiği reformist kanat, parlamentarist reformizm yoluyla çözüm arıyor. Sol açıdan yer alan Aydınlık Yol hareketi ise özellikle kırsal alanda gerilla eylemleri yürütüyor. Bu hareket, kitleler üzerindeki etkisi nispetçe az. Daha çok toplumsal çözülmüşlüğün zayıf olduğu yerlerde güçlü durumdalar. Eylem biçimleri onları kitlelerden ve kitlesel mücadeleden soyutluyor. Peru ideyli hareketinin lideri Truçkist Hugo Blanco'nun da önderliğinde yer aldığı PUM'u kitlesel devrimci mücadeleye ve işçi devletinin inşasını hedefliyor.

R. Ta

Polonya:

Neyi kapatmak gerekir? Lenin Tersanesi'ni mi, bürokrasinin defterini mi?

Polonya bürokratik işçilere yeni bir darbe vurmaya hazırlanıyor. Hem de ölümcül bir darbe. Resmi PAP ajansı, Dayanışma Sendikası'nın doğum yeri olarak bilinen Gdansk kentindeki Lenin Tersanesi'nin verimsizlik nedeniyle 1 Aralık'ta kapatılacağını açıklamış bulunuyor. Kararı bizzat başbakan Mieczyslaw Rakowski'nin aldığı bildiriliyor.

Rakowski, başbakan olduktan sonra hükümet tarafından Dayanışma ile yuvarlak masa toplantıları önerildi. Dayanışma'nın lideri Walesa da bunu kabul etti. Rakowski'nin amacı görüşme yapılacağına inandırarak işçileri oyalamaktır. Walesa, reformist anlayışla bürokrasiyle uzlaşı ve geriler son buldu. Görüşmeler bir türlü başlamadı ve hükümetin de Dayanışma'yı muhatap almadığı iyice açığa çıktı. Şimdi Rakowski gerçek ve ikinci adımını atıyor. İşçi hareketinin belini kırmak için Lenin Tersanesi'nin kapısına kilit vurmak istiyor. Gerekçesi de "verimsizlik". Gerçi Walesa bu karara tepki göstermiş bulunuyor. Ama esas tepkinin işçilerden gelecağına kesin gözüyle bakmak gerekiyor. Polonya işçilerinin bürokrasiye karşı mücadele geleneğine bakılacak olursa, bu kararın uygulanamayacağını söylemek mümkün. Zaten tersanenin kapısına kilit vurulacak olursa, bu, Polonya işçilerinin yirmi yıla yakın mücadelesinin ezici bir yenilgiyle son bulması anlamına gelecektir.

Polonya başbakanının gerekçesi sudandır. Nitekim Walesa da "Dayanışma'nın tersaneyi devralmaya ve verimli bir şekilde çalıştırmaya hazır olduğunu" açıklamış bulunuyor. Ama asıl mesele verimlilik-verimsizlik değil, bürokrasinin iktidarının sağlamlaştırılmasıdır. Bu olayda da bu gerçek iyice açığa çıkacak ve Polonya işçileri, gerçekte tüm Polonya ekonomisini verimsiz bir biçimde yöneten, kaynakları israf eden bürokrasinin defterini kapatmadan sorunlarını çözemeyecekler.

SSCB'yi Boçarov'lar kurtaramaz!

Mihail Gorbaçov'un açtığı yoldan şimdi Mihail Boçarov'lar ilerliyor. Boçarov, Moskova yakınlarında Butowo inşaat malzemeleri fabrikasının yöneticisi. Mihail Gorbaçov'un getirdiği perestroyka (yeniden yapılanma) çerçevesinde, Boçarov, 486 işçinin çalıştığı fabrikayı devletten kiralamış bulunuyor.

Boçarov fabrikayı kendini yönetiyor. İlk elde üretim ve verimlilik % 30'un üzerinde artış göstermiş. Boçarov ürün çeşidini artırmayı, bunlara yeni pazarlar bulmayı, ihracat yapmayı düşünüyor. Makine ve teçhizatı yenileyip gerekli yeni yatırımları gerçekleştirmek için de para kaynağını şu şekilde çözmüş. Bir nüt hisse senedini fabrikanın işçilerine satıyor, bunlara % 6 faiz ödüyor. Hisseler devredilemiyor, ancak fabrikaya geri satılabiliyor. Böylece Boçarov kaynak yaratmış olmuyor. Ücretleri yükseltmedeki işçilerin hayat standardı, verimli çalışmalarıdır. Ücretlerin yükseltilmesi ile ilgili olarak "bireysel katkı" ilke olarak yaygınlaştırmak bir bilinç oluşturmasına da yol açıyor. Sovyet içi umûmî SSCB ekonomisini yeniden oturtmak için geçmişteki bürokratik merkezi planlamayla ele yürüyen Boçarov'lara ihtiyaç olmadığını er geç anlayacaklar. Bunun yolunun, iktidara çöreklenen bürokratik kastın ortadan kaldırılması ve demokratik merkezi planlamadan geçeceğini de...

R. K.

Boçarov'lar kurtuluş değil

Bütün bu uygulamalar, bürokrasinin içine düştüğü bunalıma bir çıkış yolu umumunda mı. Ama her çıkış denemesi, Sovyet işçi sınıfının sırtına yeni bir kambur getirmekten öteye gitmiyor. Üstüne üstlük, Boçarovculuk, "bireysel girişim ruhunun" ilerlediği anlayışı yaygınlaştırarak bir bilinç oluşturmasına da yol açıyor. Sovyet içi umûmî SSCB ekonomisini yeniden oturtmak için geçmişteki bürokratik merkezi planlamayla ele yürüyen Boçarov'lara ihtiyaç olmadığını er geç anlayacaklar. Bunun yolunun, iktidara çöreklenen bürokratik kastın ortadan kaldırılması ve demokratik merkezi planlamadan geçeceğini de...